

OBSAH	1
Abstrakt	2
I. HISTORIE A OBEČNÉ INFORMACE O CHOVECH	3
II. FARMY V ČR	3
Přehled farem – norci a lišky	3
Přehled farem – činčily	3
III. TECHNOLOGIE A MANAGEMENT CHOVŮ	3
Vybavení farem a technologie	3
Náklady na chovy	4
IV. WELFARE ZVÍŘAT	4
Welfare norků	4
Welfare lišek	5
Welfare činčil	6
V. LEGISLATIVA	6
Situace v některých státech	6
Legislativa v ČR	7
VI. OBCHOD	7
Export a import v roce 2006	7
Trend posledních let	7
VI. KOŽEŠINY Z KOČEK A PSŮ	7
VII. VEŘEJNE MÍNĚNÍ	8
VIII. AKTIVITY SZ	8
IX. DALŠÍ VÝVOJ	9
Zdroje	10

V roce 2006 byl Svobodou zvířat, o.s. za podpory WSPA (Světová společnost na ochranu zvířat, UK) proveden průzkum zaměřující se na problematiku chovů a welfare kožešinových zvířat. Toto šetření mělo za cíl zjistit jaký je v současné době stav v této oblasti v České republice. V rámci šetření byl uskutečněn vizuální průzkum některých farem z okolí, byly využity Svobodou zvířat obdržené záběry z natáčení přímo na farmách, a získány byly také rozsáhlejší údaje od Státní veterinární správy. Tato zpráva shrnuje hlavní výsledky a je vydána v českém a anglickém jazyce.

Abstrakt

Svoboda zvířat se již dlouhá léta zabývá problematikou kožešinových chovů, zejména jejich stavem a welfare zvířat v nich chovaných.

Historie chovů v České republice sahá do 20. let 20. století a jejich organizace se v průběhu let měnila. V současné době jsou chováni zejména norci, lišky polární i obecné a nezanedbatelná, i když málo přehledná je situace v chovech činčil. Evidovány jsou také fretky a nutrie. Co se týče jiných druhů zvířat, jejich chovy nejsou vyloučeny, nicméně pokud existují, tak pouze v malém měřítku.

Technologie chovů je podobná jako v ostatních zemích EU, a je popsána v této zprávě. Zdá se, že ani problémy welfare se příliš neliší, ačkoliv mezi jednotlivými chovy existují rozdíly.

Kožešinová zvířata jsou v České republice klasifikována jako hospodářská zvířata a lze je chovat také v malých, tzv. zájmových chovech. Zahájení chovu nevyžaduje povolení ani prověření odborných znalostí chovatele.

Podmínky v chovech jsou upraveny vyhláškou, která vychází z doporučení Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely. Orgány státní správy vykonávají odborný dohled kontrolami, se kterými však chovatelé v zájmových chovech nemusí souhlasit.

Export i import kožešin v posledních letech klesá a mění se i hlavní vyvážené a dovážené druhy.

Specifickým problémem je získávání kožešin z koček a psů. Podle některých zahraničních zdrojů jsou tato zvířata chována v ČR pro tento účel na farmách. Podle zjištění SZ se tato informace pravděpodobně nezakládá na pravdě, nicméně kožešiny ze psů a koček jsou vykupovány od fyzických osob (z jejich domácích koček nebo z koček, které zabili), a to možná i ve velkém množství. Tyto kožešiny jsou v ČR i zpracovávány. Působí zde několik firem, které se výrobou a prodejem produktů z těchto kožešin zabývají.

Postoj veřejnosti k otázkám získávání kožešin a farmovému chovu se podle názoru SZ posouvá směrem k negativnímu hodnocení. Podle výzkumu veřejného mínění z konce roku 2006 bylo 67% respondentů pro úplné zrušení chovů kožešinových zvířat na území ČR a 76% respondentů se domnívalo, že dnešní společnost by se bez kožešinové módy zcela obešla.

SZ se ve své další činnosti bude i nadále orientovat na informování veřejnosti o problematice a prosazovat ukončení nebo omezení činnosti kožešinových farem.

I. HISTORIE A OBECNÉ INFORMACE O CHOVECH

Historie chovů zvířat pro kožešiny v ČR sahá do 20. let 20. století, kdy byl založen první větší chov.

Už o deset let později existovalo na území tehdejší ČSR více než 50 malých farem a k dalšímu rozvoji došlo v poválečných letech. V 50. letech začaly vznikat velké státní a družstevní chovy norků a lišek, v 80. letech i chovy činčil /5/. Po politických změnách v roce 1989 se změnila i organizace chovů, které postupně přecházely zpět do soukromého vlastnictví.

V současné době se na území České republiky nachází již menší počet farem zabývajících se chovem norků, lišek (obou chovaných druhů - lišky polární i obecné), činčil a v menší míře jsou chovány také fretky.

Chovy jiných zvířat nejsou vyloučeny, Svoboda zvířat (SZ) ale v současnosti nemá informace o žádných takových větších chovech.

Dříve hojně chované nutrie jsou dnes chovány méně, a to převážně pro maso.

Specifická, a zatím málo zmapovaná, je situace u kožešin získávaných z králíků, které jsou v ČR prodávány ve velkém množství.

Údaje o farmách a počtech zvířat na nich chovaných není v ČR jednoduché získat. Neexistuje souhrnná databáze, ani registr.

Situaci komplikuje to, že ačkoliv jsou zvířata řazena mezi zvířata hospodářská, lze je chovat také v malých, tzv. zájmových chovech. Zde není nutné vést evidenci a chovatel nemusí souhlasit se vstupem kontrolních orgánů. Státní veterinární správa (SVS) poskytla v roce 2006 přehledy provedených kontrol, z údajů však nebylo možno jednoznačně stanovit přesné počty chovaných zvířat. Kontroly totiž probíhají v různých obdobích roku, a proto vypovídají o různých stádiích „produkce“. V některých letech nebyly navíc kontroly na určitých místech prováděny vůbec. To vše může situaci vztahující se k počtům chovaných zvířat zkreslovat.

Z tohoto důvodu byly největší farmy vytipovány, a pokud byl možný vizuální kontakt z okolí, byl proveden jejich vizuální průzkum přímo na místě.

SZ také v případě některých farem využila filmové materiály z roku 2006, které jí poskytl projekt Realita (www.realita.tv).

Získané údaje byly porovnány s údaji SVS. Výrazný rozdíl byl zjištěn pouze v jednom případě.

II. FARMY V ČR

Přehled farem – norki a lišky

Ze seznamu /tab. č. 1/ vyplývá, že v ČR je v současné době 10 větších farem (od 200 zvířat). Z toho se pět zaměřuje na chov norků, dvě na chov lišek a na třech jsou chovány oba druhy zvířat.

Na farmě Pustějov byl zjištěn také chov fretek, v některých případech umístěných v jedné kleci s norky.

Chov fretek, Pustějov

Majitelem největšího chovu norků v ČR (Velký Ratmírov) je bývalý vlastník poslední farmy uzavřené v Rakousku. V roce 2004 byl za pomoci SZ uzavřen chov s přibližně 800 liškami – Milevsko, kde byla zvířata chována ve velmi špatných podmínkách /viz kapitola IV/.

Tab. č. 1: Přehled farem a počty zvířat - norki, lišky

farma	norki	lišky
Bukvice	0	300*
Dolní Cerekev	2000	0
Klopotovice	2050*	0
Křižanovice	150	150
Lejšovka	5200	950
Pustějov	1200	0
Souměř	0	5300*
Syrovice	200	0
Velký Ratmírov	6400*	0
Vítějeves	800**	150**

* - neověřené počty

** - údaje SVS před vypuštěním zvířat v roce 2005 neznámými osobami hlásícími se k hnutí ALF (Animal Liberation Front)

Přehled farem – činčily

Farmy s chovem činčil shrnuje tabulka č. 2.

Situace je méně přehledná, protože činčily jsou chovány často i u malochovatelů, ačkoliv v ČR existuje i několik velkých producentů.

Fyzická kontrola údajů dodaných SVS je v případě farem s chovy činčil obtížnější, protože chovy jsou uzavřené, a proto není možné provést vizuální průzkum z okolí.

Z tohoto důvodu bylo nutné vycházet pouze z údajů poskytnutých SVS a samotnými chovateli.

Tab. č. 2: Přehled farem a počty zvířat - činčily

farma	činčily
Lukov	1908
Úpice	1200
Louka u Litvínova	1100
Chacholice	650
Zbýšov	525
Most	520
Otradice	310
Děčín - Bělá	100

V případě jednoho z největších producentů (Farma Chinchilla) jsou zvířata dále prodávána nejen jako "domácí mazlíčci", ale také pro menší chovy k získávání kožešin. Farma nabízí kompletní výpomoc, od založení chovu po dodávku materiálu a krmiv.

V souvislosti s tím provozuje síť zprostředkovatelů, kteří za provizi pomohou se zabitím a stažením zvířete, pokud to malochovatel po ukázkě nedokáže /4/.

Výkup kožešin od malochovatelů probíhá také touto cestou.

Je možné, že v ČR takto působí více producentů.

III. TECHNOLOGIE A MANAGEMENT CHOVŮ

Vybavení farem a technologie

Farmy v ČR jsou pravděpodobně vybaveny obdobně jako v ostatních státech EU, i když jistě rozdíly existují. Závaznou vyhláškou /10/ definované nenáročné standardy větší chovatelé pravděpodobně splňují.

Chovy norků

Praxe: Používány jsou klece různé kvality umístěné pod přístřešky, klec obsahuje i budník. V jedné kleci jsou norci umístěni většinou po dvou nebo třech, někde i po čtyřech. V jednom z chovů (Pustějov) byly pozorovány fretky v jedné kleci s norky.

V ČR je pro jedno i dvě dospělé zvířata (samici s mláďaty po odstavu i pro dvě mláďata po odstavu) stanovena závaznou vyhláškou /10/ minimální plocha 2550 cm² a minimální výška 45 cm. Chovy musí splnit tyto parametry do roku 2013. Od roku 2004 mohou fungovat pouze pokud mají plochu větší než 1600 cm² a výšku klece větší než 35 cm.

Voda je ve velkých chovech rozváděna centrálně, v malých byly pozorovány napáječky.

Chov norků, Velký Ratmírov

Usmrcování: Závazně je vyhláškou /11/ a zákonem na ochranu zvířat proti týrání povoleno usmrcení přístrojem perforujícím mozek, aplikací smrtící dávky schváleného přípravku s anestetickými účinky, použitím elektrického usmrcovacího přístroje, použitím usmrcovacího přístroje využívajícího CO₂ či CO₂, případně chloroform.

Chovy lišek

Praxe: Lišky jsou chovány po jedné nebo dvou v klecích. Budníky nejsou standardním vybavením klecí, jsou pravděpodobně k dispozici pouze pro lišky s mláďaty do odstavu.

Pro jedno dospělé zvíře je stanovena vyhláškou /10/ plocha 8 000 cm², pro samici s mláďaty po odstavu 20 000 cm², pro 2 mláďata po odstavu 12 000 cm². Minimální výška klece musí být 70 cm. Všechny technologické systémy, které dané požadavky nesplní do roku 2013 musí být vyřazeny.

Voda a krmivo jsou i na velkých farmách podle našich pozorování zajišťovány manuálně.

Chov lišek, Křižanovice

Chovy činčil

Praxe: Činčily jsou chovány v klecích v krytých prostorách, v případě malochovatelů v garážích, sklepech apod. Chovatelé uvádí, že v jedné základní chovné skupině je jeden samec a čtyři samice. Samec probíhá v koridoru uvnitř dvojklecí se samicemi.

Malochovatelům je např. jednou z farem poskytuji výpomoc doporučováno krmit zvířata granulovaným krmivem (vyráběným touto farmou) a zajištění čisté vody manuálně nebo automaticky. Dále je doporučováno třikrát týdně zajistit možnost koupele v písečné lázni, kterou je vhodné každý druhý měsíc přeseit a doporučuje se také dodání dřeva pro obruš zubů /4/. Zda se těmito podmínkami chovatelé v ČR řídí, nebylo možné zjistit.

Vyhláškou /10/ jsou požadovány následující prostory klecí: pro jedno dospělé zvíře a jednu samici s mláďaty do odstavu plocha 5000 cm² a pro jedno mláďe po odstavu plocha 3300 cm². Minimální výška klece je 100 cm. Systémy, které dané požadavky nesplní do roku 2013 je nutno je vyřadit.

Chov činčil, Zbýšov

Usmrcování: Vyhláškou /11/ jsou povoleny stejné způsoby usmrcování jako u norků.

Náklady na chovy

Informace týkající se nákladů na chovy norků a lišek nebylo možno zjistit.

Pro chovy činčil uvádí jeden z velkochovatelů, že náklady na chov jednoho zvířete se pohybují kolem 250 Kč (9 EUR) na jeden rok. Cena jednoho chovného zvířete je 1 500–2 000 Kč (54 – 72 EUR). Cena za základní chovnou skupinu tvořenou jedním samcem a čtyřmi samicemi s veškerým příslušenstvím (tj. klece, písek na koupání, hoblina a krmivo min. na tři měsíce) je 50 400 Kč (1 800 EUR) /4/.

IV. WELFARE ZVÍŘAT

Welfare norků

Etologie: Norci ve volné přírodě žijí samotářsky, jsou teritoriální, obratní a velmi aktivní - každý den urazí velké vzdálenosti. Potravu loví na souši i ve vodě. V přírodě se dožívají až 10 let.

Welfare: Vlivy, které působí na životní pohodu - welfare norků na farmách, souvisí se zajištěním dobrého zdravotního stavu zvířat a uspokojením přirozených potřeb. Podle odborníků mohou uspokojení potřeb negativně ovlivňovat farmové chovy malou velikostí klecí, nedostatkem podnětů, časným odstavením mláďat a sociálním stresem ze společného ustájení /8/.

Nedostatečná velikost klecí neumožňuje projevit aktivní chování norka, stejně jako nepřítomnost

vody k plavání, negativní vliv na welfare má také nedostatek podnětů v kleci.

Časný odstav způsobuje pravděpodobně v pozdějším životě norka vyšší výskyt stereotypií, které jsou pokládány mimo jiné i za známku špatného welfare.

Vlivem společného ustájení zvířat, která by jinak žila samotářsky, se projevuje sociální stres, a ten s sebou může přinášet problémy jako je zvýšená agresivita a výskyt poranění.

Důsledky jsou podle odborníků: **vysoká úmrtnost mláďat** (až 30 %), **některé vážné zdravotní problémy, stereotypní chování** (někteří jedinci tak tráví až 25 % celkové denní doby), **kousání kožešiny, sebemrzačení nebo vzájemná agresivita** a shodují se na tom, že tyto problémy pramení převážně ze způsobu chovu /8/.

Většina odborníků se také shoduje na tom, že současný způsob chovu není pro welfare norků vyhovující a podle některých z nich jsou ve stávajících systémech patrné dokonce závažné nedostatky ve welfare /7/.

Pozorované farmy: Jednotlivé chovy se lišily v úrovni vybavení i péče o zvířata.

V jednom z chovů (Pustějov) byl pozorován mrtvý norek položený na ostatních klecích, který zde ležel pravděpodobně celou noc. Tento chov působil celkově neudržovaně a hygienická úroveň byla velmi nízká.

Uhynulý norek na kleci, Pustějov

I v některých ostatních chovech byla pozorována nízká úroveň hygieny a péče o zvířata.

Podle pozorování SZ lze předpokládat, že někteří chovatelé mají nedostatek pracovníků a důsledkem jsou několik týdnů neodklizené výkaly, klece ve špatném technickém stavu ohrožujícím zdraví zvířat, nedoplňované napáječky atd.

Znečištěné klece, Křižanovice

Na všech farmách sledovaných v roce 2006 Svobodou zvířat byly dále pozorovány stereotypie a zmračená zvířata.

Welfare lišek

Etologie: Přirozené chování lišky polární a obecné se liší. Zatímco liška polární žije samotářsky a v souvislosti s hledáním potravy migruje na dlouhé vzdálenosti, liška obecná se sdružuje do skupin a obývá různě velké, ale stabilní teritorium. V rámci skupin lišky obecné projevují složité sociální chování a sociální hierarchie.

Welfare: Také welfare lišek souvisí se zajištěním dobrého zdravotního stavu a uspokojením přirozených potřeb. Specifickými problémy welfare lišek je mateřská infanticida a strach z přítomnosti lidí.

Malá velikost klece a žádné nebo minimální vybavení v ní, znemožňuje projevování aktivního chování a druhově specifických činností, jako je např. hrabání.

Uspokojeny nejsou ani příslušné sociální potřeby. U samotářsky žijící lišky polární může docházet k sociálnímu stresu vyplývajícímu z občasného společného ustájení, oproti tomu lišky obecné nemají při farmovém chovu uspokojenou potřebu žít ve skupině. V současné podobě chovů nejsou respektovány složité sociální vazby a hierarchie pozorované u volně žijících lišek obecných, které mohou mít pravděpodobně i vliv na reprodukci /8/. Mimo různých druhů onemocnění, které se v chovech objevují, jsou dalšími, ne příliš prozkoumanými problémy welfare také časný věk odstavu, omezování krmných dávek, problémy s chrupem a přerostlými drápy.

U 18 – 45 % lišek se také vyskytuje zabíjení vlastních mláďat – mateřská infanticida /8/. Příčiny nejsou zatím zcela objasněny, ale zjištěno bylo, že souvisí s některými formami abnormálního chování, např. s okusem ocasu. Infanticida je závažným problémem, protože u mláďat je předpokládána zvýšená citlivost na bolest.

Lišky jsou také velmi bázlivé a strach z přítomnosti lidí se u nich projevuje náhlým snížením aktivity doprovázeným pokusy o útěk nebo o skrytí se v rohu klece, třesem, defekací, pomočováním a sníženou motivací k příjmu potravy /8/. Tento jev je také velmi závažným pro welfare zvířat.

I v případě lišek se odborníci shodují na tom, že většina problémů spojených s welfare je způsobena chovnou technologií a managementem chovu. Důsledkem jsou pak **abnormální formy chování jako stereotypie, okus kožešiny, infanticida nebo přílišný strach z lidí a dále i reprodukční problémy**. Někteří odborníci se shodují na tom, že odpovídající úroveň welfare lišek lze v současné podobě chovů zajistit jen velmi obtížně /6/.

Pozorované farmy: Také mezi farmami pro chov lišek byly pozorovány rozdíly v úrovni vybavení i péče o zvířata. Na některých farmách byly pozorovány

Špatný technický stav klecí, Souměř

zachovalé klece, na některých se nacházely klece místy i velmi poničené, v nichž může docházet k poraněním. Ta byla také u některých jedinců zaznamenána.

V roce 2004 obdržela SZ videozáběry z farmy Souměř, na kterých je liška zachycená za hlavu v poničené kleci. Na stejných záběrech jsou u některých jedinců patrná poranění očí a v jednom případě i oči vypíchnuté.

Liška s poraněním očí, Souměř

Lišky jevíly také známky stresu a sebepoškozování. Celkově se zvířata na této farmě nacházela ve velmi špatném zdravotním stavu, velmi špatná byla také hygiena. Iniciováno bylo několik správních řízení, jejichž výsledkem je alespoň dílčí zlepšení péče o zvířata. V roce 2006 chovatel prohlásil, že jeho chov je prodělečný.

Hygienická úroveň byla špatná také v některých dalších pozorovaných chovech. Klece byly špinavé a nacházely se zde hromady výkalů. Některá zvířata měla i silně znečištěnou vodu na pití.

V letech 1999 - 2003 iniciovala SZ správné řízení na farmě v Milevsku. Zde byla situace velmi závažná, a to především kvůli hygienickému stavu klecí, systému napájení, zastínění farmy a celkově špatnému managementu chovu. Podle informací SZ byl na farmě rozšířen také botulismus. Vlivem tohoto onemocnění zahynulo několik desítek mláďat. Tato farma byla následně uzavřena.

Podle informací SZ i někteří další chovatelé zanedbávají základní veterinární péči o zvířata a také hygienickou likvidaci odpadů a zkožkovaných zvířat.

Zkožkované lišky, Souměř

Na sledovaných farmách byly dále pozorovány stereotypie lišek a lišky projevovaly strach z nových podnětů či přítomnosti lidí.

Welfare činčil

Etologie: Činčily bývaly rozšířenými zvířaty, v současné době je však jejich stav ve volné přírodě odhadován v tisících kusů. Snahy o reintrodukcii odchovaných

jedinců zatím nejsou příliš úspěšné. Celkově jsou málo prozkoumaným druhem, považovány jsou za noční zvířata, i když bývají pozorovány také ve dne. Jsou to sociální živočichové, kteří žijí ve velkých skupinách, koloniích. Charakteristickým je čištení srsti, které provádí pravidelnými písečnými koupelemi. Ve volné přírodě nebo v zajetí se dožívají až 20 let.

Welfare: Také pro dobrou životní pohodu činčil je základem zajištění dobrého zdravotního stavu a uspokojení přirozených potřeb. Problémem je ale velmi malá míra znalostí o životě a potřebách činčil a forem jejich uspokojení.

Vzhledem k tomu, že činčily jsou zvířata s velkým rozsahem pohybu, na welfare v chovech má v jejich případě vliv nedostatečná velikost klecí. A to nejen co se týče celkové plochy, ale i vertikálního rozměru – činčily vysoko vyskakují, např. pokud jsou vyrušeny.

Nedostatečná velikost klecí vede k poraněním

Nedostatečná velikost klece v tomto případě vede k poraněním, protože zvířata naráží při výskocích do stropu klece.

Specifickými problémy welfare činčil je, pokud není v chovech umožněna častá písečná koupel pro čištení srsti, a patrně také pokud není umožněn obrus zubů. Činčily jsou také často vystavovány a mohou tak trpět malým prostorem přepravek a stresující situací /8/.

Důsledky omezení v chovech jsou zejména **abnormální chování jako stereotypie** (v jedné studii tak zvířata trávila až 21% aktivní doby) a dále **sebemrzačení** jako je okus kožešiny (10 – 30% činčil v chovech má kožešinu okousanou v důsledku sebepoškozování nebo od jiných jedinců) /8/.

Vzhledem k tomu, jak málo studií bylo na toto téma provedeno je možné, že důsledky jsou závažnější, a že zvířata trpí i jiným, zatím neprozkoumaným způsobem.

Pozorované farmy: SZ se nepodařilo zjistit, jaká je v chovech činčil v ČR situace.

Nicméně jak již bylo uvedeno, v ČR funguje rozsáhlá síť malochovatelů, kteří v některých případech využívají podpory chovatelů velkých. Malochovatelé nemusí mít k chovu povolení a nemusí ani dokazovat odborné znalosti či dovednosti. To může mít na welfare zvířat velký vliv, může např. docházet k neobdobné manipulaci se zvířaty, špatné výživě nebo k zabíjení nepovoleným nebo bolestivým způsobem.

V. LEGISLATIVA

Situace v některých státech

Omezení chovů

Švýcarsko: Jako pro legislativně „divoce žijící“ zvířata jsou od r. 1981 stanoveny takové chovné požadavky, které prakticky znemožňují komerční chov kožešinových

zvířat (např. pro dva norky prostor 10 m², pro dvě lišky obecné 60 m² + navíc budník a speciální přepážka k ukrytí).

Svédko: Od roku 2001 byly zpřísněny požadavky pro chovy lišek – je nutný chov ve skupině, umožnění pohybu, hrabání.

Itálie: Od r. 2006 musí být k dispozici všeobecně obohacené klece, od r. 2008 musí mít norci k dispozici nádržky s vodou.

Německo: V listopadu 2006 bylo přijato nařízení zpřísnující podmínky chovu zvířat na kožešiny - do 10 let musí mít zvířata několikanásobně větší klece, vybavené podle jejich etologických potřeb, např. umožnění hrabání, norci musí mít k dispozici vodní nádrž a další speciální vybavení.

Zákaz chovů

Velká Británie: Od r. 2003 platí zákaz pro všechny chovy (přijato v r. 2000).

Rakousko: Od r. 2004 platí zákaz chovu zvířat pro získávání kožešin. Vlivem restrikcí jednotlivých spolkových zemí nebyl v Rakousku již v roce 2004 evidován žádný chov.

Nizozemsko: Od r. 2008 bude zakázáno chovat lišky (přijato v r. 1995) a činčily (přijato v r. 1997).

Chorvatsko: V roce 2006 byl přijat zákaz chovů zvířat pro získávání kožešin. Zákaz platí od roku 2017.

Legislativa v ČR

Kožešinová zvířata jsou v České republice legislativně klasifikována jako hospodářská zvířata, příp. jako zvířata chovaná v zájmovém chovu. Pokud se jedná o chov vzniklý před 13.9.1999, nemá chovatel povinnost svou činnost ohlašovat nebo evidovat /2/.

Zahájení chovu nevyžaduje povolení ani prověření odborných znalostí chovatele. Majitelé zájmových chovů nemusí souhlasit se vstupem kontrolních orgánů, což komplikuje dozorovou a kontrolní činnost.

Kontroly chovů jsou prováděny podle zákona 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a závazné vyhlášky 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.

Podmínky zahájení a provozu chovu dále upravuje zákon 166/1999 Sb., o veterinární péči.

Vyhláška o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, část o kožešinových zvířatech ve farmovém chovu, kopíruje obecné požadavky doporučení Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely (*European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes*), včetně velikosti ustájení. Termín dodržení je konec roku 2013 (oproti termínu Doporučení RE 2010). Převážná většina chovů v ČR tyto nenáročné požadavky splňuje již dnes. Usmrcování kožešinových zvířat upravuje zákon a speciální vyhláška č. 382/2004 Sb. o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování v souladu se Směrnicí 93/119/EC.

VI. OBCHOD

Export a import v roce 2006

V roce 2006 bylo podle údajů Statistického úřadu /9/ vyvezeno z České republiky celkem 343 tun kožešin, což je o 40 tun více než v roce 2005, celkově ale export dlouhodobě klesá. Z celkového množství bylo v roce 2006 exportováno 64% všech kožešin surových, 25% vyčinených a 11% jako výrobky nebo oděvní doplňky. Nejvíce kožešin - převážně surových - bylo vyvezeno do USA, dále do Číny a Portugalska; na Slovensko a do Portugalska byly exportovány převážně kožešiny ve vyčineném stavu.

Kromě surových kožešin bylo vyvezeno i více nesešitých vyčinených kožešin a zpracovaných oděvních doplňků.

Celkový import do České republiky byl v roce 2006 149 tun kožešin, což je výrazný pokles oproti předchozím roků. Z celkového množství bylo 39% všech kožešin surových, 42% vyčinených a 19% jako výrobky nebo oděvní doplňky. Nejvíce kožešin - převážně surových - bylo dovezeno ze Slovenska, z Německa a Číny a byly to převážně zpracované kožešiny ovcí a jehňat.

Dovezeny byly nejvíce surové kožešiny z kategorie ostatní, kožešiny z ovcí a jehňat a zpracované oděvní doplňky.

Údaje vztahující se k jednotlivým farmám nebylo možno zjistit. Pouze farma Chinchilla se na svých stránkách prezentuje jako „jeden z největších producentů činčilích kůží v Evropě i ve světě“ /4/. Pokud je tato informace věrohodná, úspěch této farmy je patrně podmíněn rozvojem husté sítě malochovatelů a zprostředkovatelů, kteří malochovatelům asistují s chovy, zabíjením i zpracováním kožešin a zpětně je od nich i vykupují.

Trend posledních let

V letech 2001 až 2006 lze v exportu i importu pozorovat určité změny.

V exportech v roce 2001 dominují králíci a zaječí kožešiny, kožešiny z ovcí a jehňat a do Německa také zpracované oděvní doplňky. Také v dalších letech je vyváženo nejvíce zpracovaných oděvních doplňků právě do Německa. V letech 2002 a 2003 jsou exportovány do evropských zemí stovky tun kožešin ovcí a jehňat. V letech 2004 až 2006 už byly z České republiky vyváženy převážně surové a vyčinené kožešiny z kategorie ostatní. Celkově byly za roky 2001-2006 pro Česko největšími exportními zeměmi Belgie (21%) a Německo (19%), dále Polsko, Portugalsko, Slovensko a Ruská Federace.

V importech dominují v roce 2001 kožešiny králíka a zajíce (zejména z Belgie a Slovenska), ale v roce 2002 se už objevují kožešiny z ovcí a jehňat ze Saudské Arábie a Německa a zpracované oděvní doplňky z Německa.

V roce 2003 výrazně nastupuje na český trh Čína v podobě výrobků, oděvních doplňků, ale také kožešin ovcí a jehňat a králíků a zajíců. V letech 2004 až 2006 byly dováženy především surové kožešiny z kategorie ostatní a kožešiny králíků a zajíců.

Celkově byly za roky 2001-2006 největšími importéry do Česka Německo (17%), Saudská Arábie (15%), dále Belgie, Slovensko, Polsko a nyní stále více Čína.

V. KOŽEŠINY Z KOČEK A PSŮ

Minulý rok se v českých médiích objevily informace zahraničních zdrojů, že v ČR mohou být pro kožešinu chovány také kočky, a že jsou tyto kožešiny v ČR i dále zpracovávány.

Podle našich zjištění se v ČR pravděpodobně nevyskytují velké farmy s chovem koček ani psů, nicméně kožešiny zde s určitostí zpracovávány jsou.

Ledvinový pás z kočičí kožešiny

Kožešiny z koček pochází s velkou pravděpodobností od fyzických osob, od kterých jsou vykupovány sběrnami, často pojízdnými. Na internetu lze najít inzeráty firem, které kožešiny z koček a psů vykupují. V jednom případě byl na internetu dokonce zveřejněn inzerát na výkup s poměrně cynickým textem vyzývajícím k odstřelu domácích koček, po zveřejnění informací o údajných chovech v médiích byl však odstraněn.

Je tedy pravděpodobné, že výkup kočičích kožešin může být nyní více skrytý, zvláště vzhledem k negativním postojům české veřejnosti k této záležitosti.

Zpracovny na našem území existují, jednou z velkých a zavedených je např. Snaha Brtnice. Ta zpracovává kočičí kožešiny do ledvinových páسů a podobně.

Konečné řešení by měl přinést projednávaný zákon, který by měl ve státech EU zamezit dovozu i zpracování kožešin z koček a psů.

VI. VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

V roce 2006 byl pro SZ uskutečněn rozsáhlý výzkum veřejného mínění, který zajistilo *Centrum pro výzkum veřejného mínění* (CVVM). Dotazovaný vzorek 1002 respondentů z celé ČR (oblasti NUTS 2) byl vybrán kvótním výběrem a dotazován standardizovaným rozhovorem na základě dotazníku.

Mimo ostatní dotazovaná témata bylo získávání kožešin jednou z hlavních zjišťovaných oblastí.

Podobné postoje /viz grafy vpravo/ zaznamenává SZ i v rámci své informační a vzdělávací činnosti. Je pravděpodobné, že tyto postoje se budou dále vyvíjet tímto směrem, podobně jako v ostatních zemích.

Mediálně silné a graficky dobře zvládnuté kampaně z minulých dvou let (Publicis, 2006-07) pravděpodobně vývoj postojů tímto směrem také ovlivnily.

VII. AKTIVITY SVOBODY ZVÍŘAT

V oblasti kožešinové problematiky organizuje SZ již několik let kampaň Proti srsti. Tato kampaň byla zahájena v roce 1999 Nadací na ochranu zvířat a od roku 2000 ji vede SZ. Od roku 2003 je SZ také členem Fur Free Alliance - ta sdružuje 40 členských organizací s více než 4 miliony členů v různých zemích světa.

Základními cíli kampaně Proti srsti je informování veřejnosti a ukončení nebo omezení chovů.

Informování veřejnosti o problematice zahrnovalo zpočátku vydávání propagačních materiálů jako jsou letáky, samolepky, plakáty, videokazety nebo DVD.

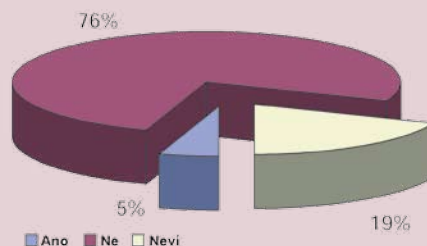
V posledních letech se SZ soustředí mimo to i na profesionální reklamní akce, které prezentuje při velkoplošném výlepu, na billboardech nebo při nich využívá nové směry v reklamě typu guerilla kampaní.

SZ uspořádala v oblasti informování veřejnosti také

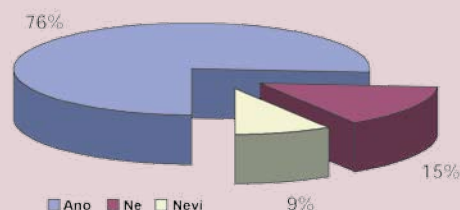

V posledních letech se SZ soustředí na profesionální reklamní kampaně - pro vizuální podobu kampaně pro roky 2006 a 2007 byl zvolen společný název *Oběti módy*

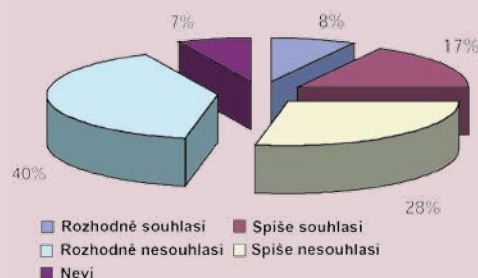
Podle více než tří čtvrtin (76 %) respondentů není život zvířat na farmách srovnatelný se životem zvířat stejného druhu žijících v přírodě.

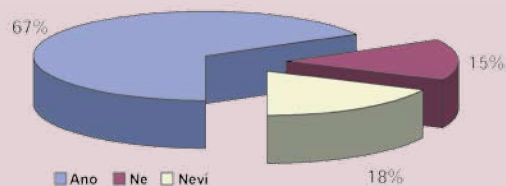
Stejný počet respondentů se také domnívá, že dnešní společnost by se bez kožešinové módy zcela obešla.

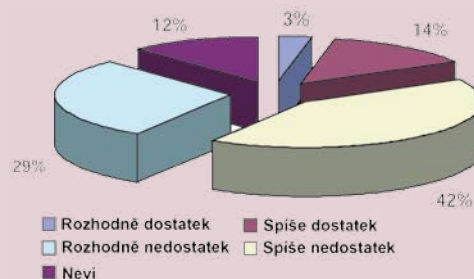
Se zabíjením zvířat pro kožešinu nesouhlasilo 68 % dotázaných.

Podobný počet (67%) se vyslovil pro ukončení provozu kožešinových farem na území České republiky.

Vysoký počet respondentů (71 %) pociťoval informační deficit v otázkách životních podmínek zvířat na kožešinových farmách.

stovky informačních akcí zaměřených především na zákazníce a zákazníky obchodů a nositelky a nositele pravých kožešin.

V roce 2002 byla SZ zorganizována mezinárodní odborná konference „Welfare kožešinových zvířat ve faremních chovech“ /3/.

Odborná konference, 2002

Součástí kampaně je publikování v novinách a časopisech, v televizi a rozhlasu.

Design Against Fur /DAF/ je mezinárodní soutěž mladých designérů zaměřená na problematiku získávání kožešin a kožešinovou módu.

Každým rokem je vyhlášeno několik vítězů oblastních kategorií a jeden vítěz celkový, kteří jsou odměněni zajímavými cenami. V roce 2006 SZ také poprvé vyhlásila vítěze českého kola.

Fur Free Retailer /FFR/ - Obchod bez kožešin je mezinárodní program, který byl zahájen v roce 2006, a jehož je SZ spolu s ostatními účastnickými státy členem od počátku.

Pro účast v tomto programu jsou oslovováni prodejci, návrháři a výrobci oděvů a doplňků, kteří se tak mohou připojit k mezinárodní síti firem odmítajících kožešinovou módu.

Seznam těchto firem je zveřejňován ve všech zúčastněných zemích a zákazníci mohou díky logu FFR ihned poznat, zda jejich oblíbený obchod podporuje nebo odmítá krutý a zbytečný obchod s kožešinami.

2. Ukončení nebo omezení činnosti kožešinových farem je cílem, který je uskutečňován dvěma základními směry: monitoringem chovů a změnami v legislativě.

SZ od roku 1999 monitoruje velké chovy kožešinových zvířat v ČR a v nevyhovujících případech iniciuje správní řízení.

V roce 2003 se takto podařilo ukončit provoz farmy s chovem lišek u Milevska, kde se zvířata nacházela ve velmi špatném stavu, na který SZ dlouhodobě upozorňovala.

Zrušená farma, Milevsko

V letech 2004-2006 iniciovala SZ několik správních řízení ohledně ochrany zvířat a veterinární péče na největší farmě lišek v Souměři u Tachova.

S chovatelem bylo v roce 2006 vedeno i správní řízení vzhledem k porušování předpisů na ochranu životního prostředí.

SZ se i v tomto případě zasazuje o zrušení tohoto chovu. Aktuální informace naleznete na webu kampaně.

Špatné podmínky chovu na farmě v Souměři

V roce 2003 při novelizaci zákona na ochranu zvířat podala SZ s podporou některých poslanců návrh na zákaz chovů šelem pro hospodářské účely. Ačkoli jej podpořila řada poslanců, návrh neprošel (pro bylo 16% poslanců – především levý střed, proti 66% poslanců především pravice a komunisté).

SZ bude i v budoucnu prosazovat restriktivní legislativní předpisy vůči chovům zvířat na kožešiny po vzoru některých zemí.

VIII. DALŠÍ VÝVOJ

Odhadnout další vývoj v oblasti kožešinových chovů v České republice samozřejmě není jednoduché.

Vzhledem k obecně negativně vnímané otázce získávání kožešin a kožešinové módy /viz Výzkum CVVM /1// lze však předpokládat, že velká část veřejnosti podpoří další snahy o zvýšení standardů chovu nebo o uzavření těchto chovů.

Lze předpokládat, že tento trend by se mohl objevit i při dalším jednání o legislativních změnách v této oblasti.

Zdroje:

- 1/ CVVM: Češi o životě zvířat žijících v zajetí, Praha 2006: <http://www.svobodazvirat.cz/ostatni/vyzkumCVVM.pdf>
- 2/ Dousek, J: Některé problémy ochrany kožešinových zvířat ve faremních chovech v ČR, Sborník referátů ke konferenci Welfare kožešinových zvířat, Svoboda zvířat, Brno 2002.
- 3/ Sborník referátů ke konferenci Welfare kožešinových zvířat, Svoboda zvířat, Brno 2002.
- 4/ Farma Chinchilla: <http://www.farma-chinchilla.cz>
- 5/ Konrád, J.: Současná chovatelská a veterinární problematika v chovu kožešinových zvířat. Veterinářství 2006; 56; 403-411.
- 6/ Nimon, A.J., Broom, D.M.: The Welfare of Farmed Foxes *Vulpes vulpes* and *Alopex lagopus* in Relation to Housing and Management. Animal Welfare 2001, 10: 223-248.
- 7/ Nimon, A.J., Broom, D.M.: The Welfare of Farmed Mink (*Mustela vison*) in Relation to Housing and Management: A Review. Animal Welfare 1999, 8: 205-228.
- 8/ Scientific Committee on Animal Health and Welfare: The Welfare of Animals Kept for Fur Production. European Commission, 2001. http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scah/outcome_en.html
- 9/ Český statistický úřad: ...
- 10/ Vyhláška č. 208/2004 Sb. ze dne 14. dubna 2004 o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.
- 11/ Vyhláška č. 382/2004 Sb. ze dne 15. června 2004 o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování.